

Atlas over danske saltvandsfisk

Kortsnudet søhest

Hippocampus hippocampus (Linnaeus, 1758)

Af Henrik Carl & Peter Rask Møller

Kortsnudet søhest (tørret) fundet ved Søndervig nordvest for Ringkøbing ca. 1993. © Henrik Carl.

Projektet er finansieret af Aage V. Jensen Naturfond

AAGE V. JENSENS FONDE

Alle rettigheder forbeholdes. Det er tilladt at gengive korte stykker af teksten med tydelig kildehenvisning. Teksten bedes citeret således: Carl, H. & Møller, P.R. 2019. Kortsnudet søhest. I: Carl, H. & Møller, P.R. (red.). Atlas over danske saltvandsfisk. Statens Naturhistoriske Museum. Online-udgivelse, december 2019.

STATENS NATURHISTORISKE MUSEUM
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Systematik og navngivning

Arten blev oprindeligt beskrevet under navnet *Syngnathus hippocampus* – altså som tilhørende tangnåleslægten. Der er imidlertid lidt usikkerhed om, hvilken art beskrivelsen omhandler. Carl von Linnés samling rummede nemlig to søheste af forskellig art, og kun den ene var en kortsnudet søhest. Beskrivelsen viser tydeligt, at der er sket en sammenblanding af karakterer, men i lang tid har der været enighed om at betragte hans beskrivelse som gældende for den kortsnudede søhest. Vasil'eva (2007) gennemgår den komplicerede historiske brug af søhestenavne i Europa og skriver derimod, at Linnés beskrivelse snarere er gældende for den almindelige søhest. Han foreslår derfor, at man lader den kortsnudede søhest ændre navn til *Hippocampus brevirostris* (der nu er et synonym af *H. hippocampus*) og kalder den almindelige søhest for *Hippocampus hippocampus*. Senere forfattere har dog ikke fulgt dette forslag, og her følger vi også den traditionelle nomenklatur.

Den kortsnudede søhest blev flyttet fra tangnåleslægten *Syngnathus* til søhesteslægten *Hippocampus* Rafinesque, 1810, som er den eneste slægt i underfamilien Hippocampinae (søhestene). Antallet af arter og deres indbyrdes slægtsskabsforhold er stadig et omdiskuteret emne, da flere arter danner såkaldte artskomplekser og mange arter er meget variable i udseende. Der er gennem tiden beskrevet ca. 150 arter – og heraf adskillige indenfor de sidste to årtier. Kun en mindre del af arterne regnes dog som gyldige i dag. Vincent (1996) omtaler 35 arter som gyldige, Kuitert (2009) 83 arter og Froese & Pauly (2019) 54 arter. Lourie et al. (2016) medregner 41 arter i den seneste globale revision af slægten. I Europa findes to oprindelige arter: almindelig søhest (*Hippocampus guttulatus*) og kortsnudet søhest (*Hippocampus hippocampus*). I Middelhavet har man også fundet den såkaldte søpony (*Hippocampus fuscus*), der menes at være vandret ind fra Rødehavet (Golani & Fine 2002). DNA-analyser tyder ikke på, at de to oprindelige europæiske arter er specielt nært beslægtede (Teske et al. 2004).

Det officielle danske navn er kortsnudet søhest (Carl et al. 2004), og det er et navn, der er brugt siden begyndelsen af 1900-tallet (Brehm 1907). Tidligere havde den været kaldt kortsnudet havhest (Bøving-Petersen & Dreyer 1903). Senere er den undertiden kaldt for kortnæset søhest (Herald 1961; Kirkegaard 1974) – et unødvendigt synonym, der ikke bør benyttes. Det videnskabelige navn *Hippocampus* betyder enten hestelarve eller ”krum hest” (Herald 1961; Romero 2002).

Udseende og kendetegn

Udseendet er meget karakteristisk, og hovedet danner en vinkel på kroppen, som er meget større end hos tangnålene (underfamilien Syngnathinae). Halen kan snoes rundt om strukturer, så fisken holdes fast. Snuden er rørformet med en lille mundåbning for enden. Snuden er svagt opadbøjet og kortere end eller lig med 1/3 af hovedlængden og mindre end to gange øjets diameter (Wheeler 1969). Kroppen er uden skæl, men beklædt af tydelige, kantede benringe. Der er 11-12 kropsringer og 34-38 haleringe (Dawson 1986). Hoved og krop er næsten uden frynsede hudvedhæng, men tilstedeværelsen af hudfrynser er meget varierende (Curtis 2006). Hos kønsmodne hanner findes en rugepose under den forreste del af halen (se *Reproduktion og livscyklus*).

Rygfinnen sidder som en lille vifte langt tilbage på ryggen. Den indeholder 16-19 finnestråler (ofte 18 eller færre). Gatfinnen er meget lille (rudimentær) og kan være svær at se – især hos kønsmodne hanner, hvor den sidder delvis gemt i rugeposens åbning. Fiskeatlassets undersøgelser af fire fisk fra Middelhavet viser, at den består af 3-4 finnestråler. Brystfinnerne er korte, afrundede og meget brede. De består af 13-15 (normalt 14) finnestråler. Der er hverken bugfinner eller halefinne.

Farven er oftest mørkebrun, men den kan være nærmest sort, gullig eller rødlig. Farven afhænger bl.a. af føden (Segade et al. 2015) og omgivelserne. Fiskene er nogenlunde ensfarvede, men

undertiden kan der være små blege pletter. Rygfinnen kan have et mørkt bånd nær kanten (Dawson 1986).

Den kortsnudedede søhest er den mindste af de europæiske arter, og maksimal længden angives af de fleste forfattere at være 15 cm (Dawson 1986; Fritzsche 2016). Curtis et al. (2017) angiver en maksimal længde på ca. 17 cm ved Portugal. Det kan dog være svært at sammenligne længdemål fra forskellige kilder, da nogle forfattere som længdemål angiver højden målt i en lige linje fra nakkens bagkant til halespidsen, mens andre måler totallængden langs den vinklede krop. Ingen af de danske fisk er målt, da det er svært at måle de tørre, sammenrullede fisk præcist – uanset målemetoden.

Forvekslingsmuligheder

Den kortsnudedede søhest adskiller sig bl.a. fra den almindelige søhest på snudens længde og udformning. Hos den kortsnudedede søhest er snuden let opadbøjet og kortere eller lig 1/3 af hovedlængden, mens snuden er lige og tydeligt længere end 1/3 af hovedlængden hos den almindelige søhest. Desuden har den kortsnudedede søhest 16-19 (normalt 17-18) rygfinnestråler og 13-15 (normalt 14) brystfinnestråler, hvor den almindelige søhest har 18-21 (normalt 19) rygfinnestråler og 15-18 (normalt 16-17) brystfinnestråler. Hos den kortsnudedede søhest er der også sjældent de hudvedhæng, der som regel er veludviklede på hoved og krop hos den almindelige søhest, men da hudvedhængene er meget variable, kan karakteren ikke bruges alene (Curtis 2006).

Der er også eksempler på, at søheste er blevet forvekslet med forskellige tangnåle. Søheste og tangnåle kan skelnes fra hinanden på, at søhestenes hoved danner en vinkel til kroppen, mens hovedet går lige over i kroppen hos tangnålene. Søhestene er også meget kraftigt byggede i forhold til tangnålene, og de har nogle mere eller mindre udviklede hudvedhæng på hoved og krop, som ikke findes hos tangnålene.

Udbredelse

Generel udbredelse

Den kortsnudedede søhest er udbredt i Østatlanten over kontinentalsoklen fra den nordlige del af De Britiske Øer og Danmark til São Tomé og Príncipe ved Vestafrika. Desuden findes den ved Azorerne, Madeira og De Kanariske Øer og er endvidere udbredt i Middelhavet og Sortehavet (Dawson 1986; Başusta et al. 2014; Fritzsche 2016). I den nordlige del af udbredelsesområdet er den generelt blevet regnet som den mest sjældne af de to europæiske arter, men meget tyder på en øget forekomst i Nordsøen i de seneste årtier, hvor den er registreret regelmæssigt ved Holland og Belgien og bl.a. er rapporteret fra Doggerbanken og fra den tyske del af Nordsøen (Pinnegar et al. 2008). De danske fund, som på nær en enkelt fangst fra 1950'erne ikke har været kendt før 2017, tyder også på, at den ikke er så sjælden, som man tidligere har troet.

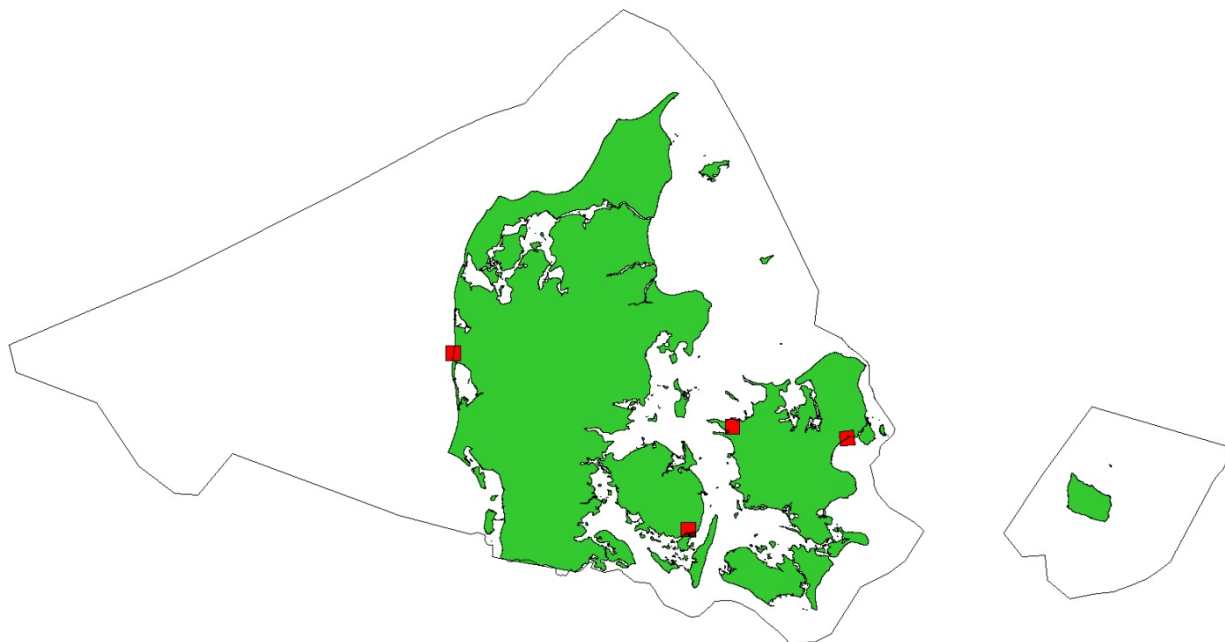
Udbredelse i Danmark

Den kortsnudedede søhest blev første gang registreret i vore farvande i juni 1952 (eller 1951), da en levende søhest blev fanget i en mælkeflaske i Svendborgsund ved Christiansminde, hvor den sad i en klump tang. Fisken blev gemt på Zoologisk Museum i Svendborg (nu Naturama), hvor den stadig findes. Harald Thomsen fra Zoologisk Museum i Svendborg skrev i et brev til Zoologisk Museum i København, at han formodede, at fisken var kommet dertil gennem Kielerkanalen, mens Nielsen (1963a) mente, at fisken var kommet til stedet med ballastvand, da der lå et skibsværft i nærheden af findestedet, hvor man ophuggede skibe fra bl.a. Den Engelske Kanal. Det blev anset for usandsynligt, at en så langsomt svømmende art kunne være kommet hertil ved egen hjælp.

Den 2. november 2017 blev en kortsnudet søhest fundet død på stranden ved Gisseløre i Kalundborg, og efter Fiskeatlassets presseomtale af fundet har flere personer henvendt sig med dokumenterede fund fra andre steder i landet. I sommeren 1966 eller 1967 blev to kortsnudedede søheste fundet på Brøndby Strand i Køge Bugt. Fiskene blev gemt og findes stadig i privat eje.

Omkring 1993 blev en anden kortsnudet søhest fundet på Vestkysten ved Søndervig nordvest for Ringkøbing. Denne fisk er i november 2017 blevet sendt til Fiskeatlasset og findes nu i samlingen på Zoologisk Museum.

Foruden de sikkert bestemte eksemplarer er der dukket en længere række oplysninger om danske søheste op, hvor arten ikke er kendt. Nogle af disse fisk kan være kortsnudet søhest, mens andre kan være almindelig søhest eller andre nålefisk. Se *Almindelig søhest* for en fuldstændig gennemgang af disse.

Figur 1. Udbredelse af kortsnudet søhest i danske farvande.

Kortlægning

Alle danske fund af søheste er gjort tilfældigt under fiskeri, snorkling, dykning og strandture. Der er en overvægt af opskyllede, døde eksemplarer, og det gør søhestene til et godt eksempel på, at det ikke er alle fiskearters udbredelse, der kan kortlægges uden hjælp fra den brede befolkning. Som det fremgår af gennemgangen af udokumenterede fund i teksten for *Almindelig søhest*, er der brug for, at alle fund dokumenteres og artsbestemmes af eksperter for at opklare søhestenes udbredelse og biologi i vore farvande.

Biologi

Levesteder og levevis

Den kortsnudede søhest er overvejende tilknyttet lavt vand ved kysternes algezone, men de findes ud til 60 meters dybde (Fritzsche 2016). De findes på en lang række forskellige bundtyper og også på steder med sparsom vegetation, fx på sand- og mudderbund (Curtis & Vincent 2005; Louisy 2011). Fiskene foretrækker områder med en vis strømhastighed, og ligesom den almindelige søhest opretter de små overlappende territorier. Curtis et al. (2017) fandt, at territoriernes størrelse svingede fra 0,8 til 18,2 m².

Søhestene svømmer meget dårligt og er ikke i stand til at foretage egentlige vandringer, men nogle steder trækker de ud på dybere vand om vinteren, hvor forholdene er mere stabile (Garrick-Maidment 2004). Ved det sydlige Portugal fandt Curtis et al. (2017) ingen tegn på vintervandring mod dybere vand, så måske det kun gør sig gældende i de koldere dele af udbredelsesområdet.

Ungerne er pelagiske de første par måneder, og de opsøger bunden ved en størrelse på 4,5-8,5 cm (Curtis & Vincent 2005; Curtis et al. 2017). Der er ingen viden om fiskenes levevis i det pelagiske stadium. For øvrigt er artens levevis generelt meget dårligt undersøgt, og mange forfattere skriver blot, at den har samme biologi som den almindelige søhest.

Fødevalg

Føden består hovedsagelig af små krebsdyr, men fiskeyngel indgår ifølge nogle forfattere også i føden. En undersøgelse fra Det Ægæiske Hav viste, at tanglopper, pungrejer, krabbelarver og alger udgjorde hovedparten af føden (Kitsos et al. 2008). Den meget lille, pipetteagtige mund sætter en naturlig begrænsning på størrelsen af byttedyrene. Søheste jager vha. synet, og når et bytte kommer tilstrækkeligt tæt på, snappes det med en lynhurtig bevægelse. Søhestene jager en meget stor del af dagtimerne og kan nå at æde tusindvis af smådyr hver dag.

Reproduktion og livscyklus

Fiskene bliver kønsmodne, når de er omtrent et år gamle (Curtis et al. 2017). Som hos nålefisk generelt er det hannerne, der udruger æggene, og hos søhestene bærer hannerne æggene i en næsten lukket rugepose på bugen. Rugeposens åbning sidder fortil ved gatfinnen, og hunnen lægger sine æg i posen efter en parringsleg, hvor fiskene snor sig om hinanden.

Yngletiden er lang. Man møder hyppigst hanner med æg og unger fra april til oktober (Foster & Vincent 2004). Ved det sydlige Portugal var yngleaktiviteten størst omkring juli-august (Curtis et al. 2017). Æggene har en diameter på ca. 1,6 mm. Ved det sydlige Portugal blev der fundet 54-514 æg i hvert kuld (Curtis et al. 2017), og Daan (2015) skriver uden nærmere lokalitet, at der kan være op til 865 æg i hvert kuld. Afhængig af temperaturen tager det 3-5 uger at udruge et kuld unger, og hver han kan nå at udruge flere kuld i løbet af en sæson. Curtis et al. (2017) estimerede det samlede antal afkom pr. han pr. år til 871 (± 632) ved det sydlige Portugal. Ungerne måler 9-10 mm ved klækningen, og de forlader rugeposen næsten med det samme.

Der er ikke noget, der tyder på, at arten reproducerer sig i den nordligste del af udbredelsesområdet (herunder Danmark). Selv hvis der blev fundet ynglende eksemplarer herhjemme, er det ikke sikkert, at der kan dannes stabile bestande, da det er usikkert, om fiskene kan overleve de danske vintre. Muligvis går alle søheste i vore farvande tabt om vinteren, da de er ude af stand til at svømme mod syd til varmere overvintringspladser ved fx Den Engelske Kanal. Det er dog muligt, at de kan overleve i nærheden af kølevandsudløb fra kraftvarmeværker og lignende.

Der er kun fundet få oplysninger om artens maksimale levealder, men den regnes som en kortlivet art, der formentlig kun bliver få år gammel. Ved en undersøgelse fra det sydlige Portugal blev maksimalalderen estimeret til 3-4 år.

Vækst og økologi

Der er kun fundet egentlige studier af artens vækst fra den tidligere nævnte undersøgelse ved det sydlige Portugal, og her var væksten meget hurtig i begyndelsen. Efter det første år målte fiskene 8,3-11,2 cm. Herefter faldt væksthastigheden, og efter to år var de 12,3-13,2 cm (Curtis et al. 2017).

Artens betydning for økosystemet er ukendt, men da den primært lever af små krebsdyr, der er meget talrige, har den næppe nogen betydning for antallet af disse. Den er sandsynligvis også selv for fåtallig til at være et vigtigt bytte for andre dyr (Gordo & Cabral 2001). Tomas et al. (2001) nævner, at den optræder i føden hos den uægte karetteskildpadde (*Caretta caretta*) i den vestlige del af Middelhavet, men ellers er der ikke fundet oplysninger om prædatorer.

Forvaltning, trusler og status

Den kortsnudede søhest er placeret i kategorien ”DD” (Utilstrækkelige data) i den internationale rødliste fra IUCN (Woodall 2012b). Derved signalerer man, at arten kan være truet, men at der ingen sikker viden er om bestandsstørrelse og -udvikling. Lokalt har man set voldsom tilbagegang. Fx fandt Caldwell & Vincent (2012) ved Ria Formosa i det sydlige Portugal en tilbagegang på 73 % ved en sammenligning af årene 2001/2002 og 2008/2009. Arten menes generelt at være truet af ødelæggelse af levestederne, forurening og fiskeri. Alle søheste blev i 2004 optaget på CITES bilag II, hvilket betyder, at der kræves en tilladelse til eksport/import, og en eventuel udnyttelse skal være bæredygtig (Foster 2016). I flere lande/regioner er der indført lokale fredninger/begrænsninger i udnyttelsen. I Danmark er arten ikke fredet.

Menneskets udnyttelse

Arten har ingen egentlig fiskerimæssig betydning, og der er kun oplysninger om en mindre handel med arten (Koldewey & Martin-Smith 2010). Ved Vestafrika fanges og tørres søheste og eksporteres som souvenirs, men der findes ingen statistik over mængderne (Fritzsche 2016). Kortsnudede søheste holdes også som akvariefisk, men det er ikke en af de mest populære arter. Omfanget af handlen med arten til akvariebranchen er ukendt og eventuel statistik er usikker, da der ofte er fejl/snyd i handelspapirerne (Woodall 2009).

De europæiske søheste blev anvendt til medicinsk brug allerede i det antikke Grækenland og Italien. Vincent (1996) skriver, at de behandlet på forskellige måder blev brugt som kur mod fx vandladningsbesvær, feber, skaldethed, hundegalskab, frugtbarhedsproblemer og spedalskhed. Udnyttelsen skete indtil mindst 1700-tallet, hvor et engelsk magasin i 1753 skrev, at kvinder brugte søheste som middel til at øge produktionen af modermælk. Også i Østen (især Kina) har man længe brugt søheste i den traditionelle medicin. Dette sker fortsat, men udnyttelsen her drejer sig hovedsagelig om andre arter end de europæiske.

Referencer

- Başusta, A., Özer, E.I., Girgin, H., Serdar, O. & Başusta, N. 2014. Length-Weight relationship and condition factor of *Hippocampus hippocampus* and *Hippocampus guttulatus* inhabiting Eastern Black Sea. *Pakistan Journal of Zoology* 46(2): 447-450.
- Brehm, A. 1907. *Dyrenes Liv*. III. Fisk og Hvirvelløse Dyr. FREM. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
- Bøving-Petersen, J.O. & Dreyer, W. 1903. *Vor Klodes Dyr I-III*. Det Nordiske Forlag. Ernst Bojesen.
- Caldwell, I.R. & Vincent, A.C.J. 2012. Revisiting two sympatric European seahorse species: apparent decline in the absence of exploitation. *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 22: 427-435.
- Carl, H., Nielsen, J.G. & Møller, P.R. 2004. En revideret og kommenteret oversigt over danske fisk. *Flora og Fauna* 110(2): 29-39.
- Curtis, J.M.R. 2006. A case of mistaken identity: skin filaments are unreliable for identifying *Hippocampus guttulatus* and *Hippocampus hippocampus*. *Journal of Fish Biology* 69: 1855-1859.
- Curtis, J.M.R. & Vincent, A.C.J. 2005. Distribution of sympatric seahorse species along a gradient of habitat complexity in a seagrass-dominated community. *Marine Ecology Progress Series* 291: 81-91.

- Curtis, J.M.R., Santos, S.V., Nadeau, J.L., Gunn, B., Bigney Wilner, K., Balasubramanian, H., Overington, S., Lesage, C.-M., D'entremont, J. & Wieckowski, K. 2017. Life history and ecology of the elusive European short-snouted seahorse *Hippocampus hippocampus*. *Journal of Fish Biology*, doi:10.1111/jfb.13473.
- Dawson, C.E. 1986. Syngnathidae. Pp. 628-639 in: Whitehead, P.J.P, Bauchot, M.-L., Hureau, J.-C., Nielsen, J. & Tortonese, E. (eds.). *Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean*, volume II. Unesco.
- Foster, S.J. 2016. Seahorses (*Hippocampus* spp.) and the CITES Review of Significant Trade. *Fisheries Centre Research Reports* 24(4): 1-48.
- Foster, S.J. & Vincent, A.C.J. 2004. Life history and ecology of seahorses: implications for conservation and management. *Journal of Fish Biology* 65: 1-61.
- Fritzsche, R.A. 2016. Syngnathidae. P. 2231-2239 in: Carpenter, K.E. & De Angelis, N. *The living marine resources of the Eastern Central Atlantic. Volume 3. Bony fishes part 1 (Elopiformes to Scorpaeniformes)*. FAO species identification guide for fishery purposes.
- Froese, R. & Pauly, D. (eds.) 2019. FishBase. World Wide Web electronic publication. www.fishbase.org.
- Garrick-Maidment N. 2004. *British Seahorse Survey Report 2004*. Topsham, Devon: The Seahorse Trust.
- Gordo, L.S. & Cabral, H.N. 2001. The fish assemblage structure of a hydrologically altered coastal lagoon: the Obidos lagoon (Portugal). *Hydrobiologia* 459: 125-133.
- Golani, D. & Fine, M. 2002. On the occurrence of *Hippocampus fuscus* in the eastern Mediterranean. *Journal of Fish Biology* 60: 764-766.
- Herald, E.S. 1961. *Verdens dyreliv. Fisk*. Hassings forlag. København.
- Kirkegaard, J.B. (red.) 1974. *Lademanns dyreleksikon*. Lademann.
- Kitsos, M.-S., Tzomos, T., Anagnostopoulou, L. & Koukouras, A. 2008. Diet composition of the seahorses, *Hippocampus guttulatus* Cuvier, 1829 and *Hippocampus hippocampus* (L., 1758) (Teleostei, Syngnathidae) in the Aegean Sea. *Journal of Fish Biology* 72: 1259-1267.
- Koldewey, H.J. & Martin-Smith, K.M. 2010. A global review of seahorse aquaculture. *Aquaculture* 302: 131-152.
- Kuiter, R.H. 2009. *Seahorses and Their Relatives*. Aquatic Photographics. Seaford, Australia.
- Louisy P. 2011. *Hippo-ATLAS – Bilan scientifique 2005-2010*. Programme Hippo-ATLAS / EnQuête d'Hippocampes, Association Peau-Bleue.
- Lourie, S.A., Pollom, R.A. & Foster, S.J. 2016. A global revision of the Seahorses *Hippocampus Rafinesque* 1810 (Actinopterygii: Syngnathiformes): Taxonomy and biogeography with recommendations for further research. *Zootaxa* 4146(1): 1-66.

- Nielsen, J.G. 1963a. Marine Fishes New or Rare to the Danish Fauna (from the Period 1937-1961). Videnskabelige Meddelelser fra Dansk naturhistorisk Forening 125: 147-166.
- Pinnegar, J.K., Stelzenmüller, V., Van Der Kooij, J., Engelhard, G.H., Garrick-Maidment, N. & Righton, D.A. 2008. Occurrence of the short-snouted seahorse *Hippocampus hippocampus* in the central North Sea. *Cybium* 32(4): 343-346.
- Romero, P. 2002. An etymological dictionary of taxonomy. Madrid, unpublished.
- Segade, A., Robaina, L., Otero-Ferrer, F., Romero, J.G. & Dominguez, L.M. 2015. Effects of the diet on seahorse (*Hippocampus hippocampus*) growth, body colour and biochemical composition. *Aquaculture Nutrition* 21(6): 807-813.
- Teske, P.R., Cherry, M.I. & Matthee, C.A. 2004. The evolutionary history of seahorses (Syngnathidae: *Hippocampus*): molecular data suggest a West Pacific origin and two invasions of the Atlantic Ocean. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 30: 273-286.
- Tomas, J., Aznar, F.J. & Raga, J.A. 2001. Feeding ecology of the loggerhead turtle *Caretta caretta* in the western Mediterranean. *Journal of Zoology* 255: 525-532.
- Vasil'eva, E.D., 2007. Seahorse species (genus *Hippocampus*, Pisces) described by C. Linné. *Folia Zoologica* 56(3): 319-327.
- Vincent, A.C.J. 1996. The international trade in seahorses. TRAFFIC International.
- Wheeler, A. 1969. The Fishes of the British Isles and North-West Europe. MacMillian and Co Ltd., London.
- Woodall L.C. 2009. Population genetics and long term mating systems of European seahorses. Royal Holloway College, University of London. PhD Thesis.
- Woodall, L. 2012b. *Hippocampus hippocampus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T10069A17338787.